

BÖLÜM 10

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN DOĞAYA BAĞLILIK VE ÇEVRE DOSTU DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ¹

Gizem AYDIN²
Osman ÇİMEN³

GİRİŞ

Doğa kelimesinin kökenine bakıldığında Latince “natura” kelimesinden gelmekte olup doğal yaşam alanların bütününe ifade eder (20). Doğa ve insan arasındaki etkileşim önemi her geçen gün artmaktadır. Bu etkileşimin incelenmesi insanların doğaya tutum ve davranışlarını inceleme imkanı sağlamaktadır. Doğanın bilinçsizce kullanımı doğal kaynaklarımızı her geçen gün tüketmektedir. Bu doğanın bilinçsiz kullanımı biz insanlara küresel ısınma, çevre kirliliği, su kirliliği gibi etmenlerle geri dönmektedir. Her geçen gün tükettiğimiz doğal kaynaklardan biri sudur örnek olarak Dünya’daki 106 su havzasının 30’a yakını tarım, sanayi, yerleşim yeri gibi alanlar için kullanıma açılmıştır. Dünya üzerindeki doğal sulak alanların tahminen yarısına yakını başta tarımsal amaçlar olmak üzere çeşitli amaçlar için kurutulmuştur (25).

İnsanlar doğanın birer parçasıdır bu yüzden insanlık doğadan ayrı düşünülemez. Tarihsel zamana bakıldığında her geçen gün artan nüfus ve bu nüfusun ihtiyacını karşılamak için doğa bilinçsizce tahrip edildi. İnsanların doğaya verdiği zararlar beraber gün geçtikçe doğadan uzaklaşmakta, doğanın bir parçası

¹ Yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır. 2. Uluslararası Spor ve Sosyal Bilimlere Multidisipliner Yaklaşım Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, gizemaydnn147@gmail.com

³ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Biyoloji Eğitimi AD, osman.cimen@gmail.com

Doğaya bağlılık konusunda kız öğrencilerin doğaya bağlılığının erkek öğrencilere göre düşük olduğu düşünülürse kız öğrencilere yönelik çevre ile ilgili etkinlikler yapılmalıdır.

Öğrencilerin doğa kavramları ile ilgili çağrışımları arasında duygusal özelliklerin önemli bir yeri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilere düzenlenecek çevre etkinliklerinde duygusal özelliklere yer verilmelidir.

Çevreyi korumak için öğrencilerin bir bölümünün dikkat etmediği görülmektedir. Öğrencilerin çevre koruma ile ilgili farkındalıkları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Atasoy, E. *Çevre için eğitim: ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma*. 2005. (Doktora tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
2. Atik, A. D., & Doğan Y. Üniversite öğrencilerinin çevre dostu davranışları. *Kilis Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2019; 1(1), 1-21.
3. Ay, C., & Ecevit, Z. Çevre bilinçli tüketiciler. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*. 2005; 5, 238-263.
4. Bener, Ö., & Babaoğlu M. Sürdürülebilir tüketim davranışı ve çevre bilinci oluşturmada bir araç olarak tüketici eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*. 2008; 1-10.
5. Chawla, L. Childhood Experiences Associated With Care For The Natural World: A Theoretical Framework For Empirical Results, *Children, Youth and Environments*. 2007; 17(4): 144-170.
6. Çimen O., & Timur S. Öğretmen adaylarının çevreye yönelik olumsuz davranışlarının incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 2013; 8, 335-346. doi: 10.7827/TurkishStudies.5685
7. Çobanoğlu, E. O. Çevre Etiği Temel İlkeleri ve Eğitimi. (108-129) Ankara: Nobel yayınları; 2019.
8. Çuçen, A. *Derin Ekoloji 2011*. (12/11/2021 tarihinde <http://blog.aku.edu.tr/ometin/files/2011/12/derinekoloji.pdf> sayfasından ulaşılmıştır).
9. Clayton, S. (2003). Environmental Identity: A Conceptual and an Operational Definition. In S. Clayton & S. Opatow (Eds.), *Identity and the natural environment: The psychological significance of nature* (p. 45-65). MIT.
10. Dunlap, R. E. Trends in public opinion toward environmental issues: 1965-1990. *Society & Natural Resources*. 1991; 4(3), 285-312.
11. Efe H. A., & Baran, M. Atık maddelerden öğretim materyali geliştirme sürecinin öğretmen adaylarının çevresel tutum, davranış ve algılarına etkisi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2017; 14(1), 22-46.
12. Erdoğan, M., & Özsoy, A. M. Graduate students' perspectives on the humanenvironment relationship. *Journal of Turkish Science Education*. 2007; 4(2), 21-30.
13. Ersoy – Quadır, S. Kamu çalışanlarının çevre bilinçleri üzerine bir inceleme (Selçuk Üniversitesi, Konya Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 2015; 17(1), 107-129.
14. Gullone, E. The biophilia hypothesis and life in the 21st century: Increasing mental health or increasing pathology? *Journal of Happiness Studies*. 2000; 1(1), 293-321.

- 15.Gül, F. İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2013; 7(14), 17-21.
- 16.Gürbüz, H., Çakmak, M. Biyoloji bölümü öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012; 19, 162-173.
- 17.Karademir, Y. Öğretmen adaylarının doğaya bağlılık düzeyleri ve etik tutumları. 2017. (Yüksek lisans tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- 18.Karasar, N. Bilimsel araştırma yöntemi (24. Basım). Ankara: Nobel; 2012.
- 19.Kaya, N., Çobanoğlu, M. T. ve Artvinli, E. Sürdürülebilir kalkınma için Türkiye’de ve dünyada çevre eğitimi çalışmaları. 6. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 3-5 Kasım 2010, Ankara, (pp. 407-417).
- 20.Louv, R. (2005). *Last child in the woods: saving our children from nature-deficit disorder*. Chapel Hill, Nort Carolina: Algonquin.
- 21.Maltaş, A. Ekoloji ekseninde insan-doğa ilişkisi ve özne sorunu. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2015; 17(29). 1-8.
- 22.Mayer, F.S.ve Frantz, C.M. The connectedness to nature scale: A measure of individuals’ feeling in community with nature, *Journal of Environmental Psychology*. 2004; 24(4), 503-515.
- 23.Özdemir, O., Güneş, M. H., & Demir, S. Tüketicilerin çevreci işletmelere ve ürünlere karşı tutumları: Ankara, İstanbul, Kırşehir illerinde bir uygulama. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010;29(1), 53-68.
- 24.Özsoy, T., & Madran, C. Ürün ömrü algısının sürdürülebilir tüketim boyutundan biz analizi. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*. 2015;4(7), 73-91.
- 25.Postel, S., Allsopp, M., Page, R., et al. *Suları Nasıl Tükettik?* (A. Başçı, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür; 2010
- 26.Sarıgöz, O. Ortaöğretim öğrencilerinin çevre ile ilgili davranış ve düşüncelerinin değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013;10(1), 87-105.
- 27.Scannell, L., & Gifford, R. Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*. 2010; 30, 1- 10. doi: 10.1016/j.jenvp.2009.09.006
- 28.Schultz, P. W., & Zelezny, L. Values as predictors of environmental attitudes: Evidence for consistency across 14 countries. *Journal of Environmental Psychology*. 1999;19(3), 255-265.
- 29.Sefalı, A. *Doğa Eğitimi Etkinliklerinin Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Biyofili Seviyelerine Etkisinin Araştırılması*. 2019. (Doktora Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- 30.Smith, G. A. Place-based education: breaking through the constraining regularities of public school. *Environmental Education Research*. 2007; 13(2), 189-207.
- 31.Stets, J. E., & Biga, C. F. Bringing identity theory into environmental sociology. *Sociological Theory*. 2003; 21(4): 398-423.
- 32.Uçar, M.B. *Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre dostu davranışlarının modellenmesi*. 2015. (Yüksek Lisans Tezi) <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- 33.Uzun, N., Sağlam, N. Ortaöğretim öğrencileri için çevresel tutum ölçeği geliştirme ve geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2006; 30, 240-250.
- 34.Yılmaz, V. & Arslan, T. Üniversite öğrencilerinin çevre koruma vaatleri ve çevre dostu tüketim davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2011; 11(3), 1-10.
- 35.Winter, D. D. Some big ideas for some big problems. *American Psychologist*. 2000; 55(5), 516-522.